

Europees nationaliteitsverdrag in werking voor Nederland

Citation for published version (APA):

de Groot, G. R. (2002). Europees nationaliteitsverdrag in werking voor Nederland. *Migrantenrecht*, 4-12.

Document status and date:

Published: 01/01/2002

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Nationaliteitsrecht

Europees Nationaliteitsverdrag in werking voor Nederland

PROF. MR. G. R. DE GROOT | Gerard-René de Groot is hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht aan de Universiteit Maastricht.

Een overzicht van de voorgeschiedenis en de relevantie van het Europees nationaliteitsverdrag dat op 1 juli 2001 voor Nederland in werking is getreden. Die regelingen van huidig of toekomstig Nederlands nationaliteitsrecht die vragen oproepen in het perspectief van het Europees verdrag worden besproken.

1 De achtergrond van het Europese Verdrag inzake Nationaliteit¹

Op 6 november 1997 kwam te Straatsburg op initiatief van de Raad van Europa het Europese Verdrag inzake nationaliteit² tot stand. De Raad van Europa was reeds eerder actief op het gebied van het nationaliteitsrecht.³ Het verreweg bekendste resultaat daarvan is het Verdrag betreffende beperking van gevallen van meervoudige nationaliteit en betreffende militaire verplichtingen in geval van meervoudige nationaliteit van 6 mei 1963.⁴ Strekking van dat Verdrag uit 1963 was het voorkomen van gevallen van meervoudige nationaliteit (polypatridie) door te bepalen, dat het vrijwillig verkrijgen van de nationaliteit van een Partij bij het Verdrag automatisch leidt tot het verlies van de oorspronkelijke nationaliteit, indien deze de nationaliteit van een andere Partij bij het Verdrag is. Nederland ratificeerde het verdrag van 1963 in 1985.

Ondanks het polypatridie bestrijdende Verdrag van 1963 nam het aantal gevallen van meervoudige nationaliteit sinds het begin van de jaren zeventig niet af maar juist sterk toe.

Debet daaraan was het feit, dat de diverse Europese staten langzamerhand tot de overtuiging kwamen, dat ook op het gebied van het nationaliteitsrecht de gelijke behandeling van mannen en vrouwen gestalte moest worden gegeven en wel dusdanig, dat de gehuwde vrouw een geheel zelfstandige nationaliteit heeft en zij bovendien onder dezelfde voorwaarden als haar echtgenoot deze nationaliteit kan doorgeven aan haar kinderen. De wenselijkheid van deze ontwikkeling werd door de Raad van Europa zelf onderstreept door Resolutie 77 (13) van het Comité van ministers betreffende de nationaliteit van wettige kinderen.⁵

Waar dus aan de ene kant meervoudige nationaliteit op de zwarte lijst werd geplaatst, werd meervoudige nationaliteit aan de andere kant aanvaard als een noodzakelijke consequentie van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Reeds door deze gespleten houding ten opzichte van dit verschijnsel werden door velen vraagtekens geplaatst bij de wenselijkheid door te gaan met de bestrijding van meervoudige nationaliteit in geval van naturalisatie.

1. Zie over het Europees Verdrag inzake Nationaliteit ook: G.R. de Groot, 'Het Europese nationaliteitsverdrag: een bron van inspiratie voor de ontwikkeling van het Nederlandse nationaliteitsrecht', in: D.J. Elzinga (ed.), *De Arubaanse rechtsontwikkeling in een nieuwe eeuw*, Aruba Juridica 4, Groningen 1998, 28-49; idem, 'Het Europese Nationaliteitsverdrag: een nieuwe uitdaging voor het Nederlandse nationaliteitsrecht', *Tijdschrift voor Familie- en jeugdrecht* 1998, 234-241; idem, 'The European Convention on Nationality: a step towards a *ius commune* in the field of nationality law', *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2000, 117-157. De onderhavige bijdrage volgt op onderdelen deze publicaties, maar actualiseert deze tevens. Zie over het Europees verdrag inzake Nationaliteit voorts met name ook H.U. Jessurun d'Oliveira, *Trends in het nationaliteitsrecht*, 's Gravenhage 1998, 7-48.

2. Tractatenblad 1998, 10 (Engelse en

Een tweede gegeven versterkte nog bij sommigen de wens om de uitgangspunten van het Verdrag van 1963 ter discussie te stellen. Sinds het eind van de jaren vijftig kwam een migratiegolf op gang vanuit de Zuid-Europese staten naar de Noord-Europese staten. Vele Zuid-Europeaanen zochten en vonden werk in Noord-Europa. Deze migratiegolf werd zeer bevorderd door de garantie van het vrij verkeer van personen, die door het EG-Verdrag werd gegeven. Aanvankelijk verwachtte men, dat de migranten na verloop van tijd weer zouden terugkeren naar de landen van oorsprong. Enkele decennia daarna werd evenwel duidelijk, dat vele migranten en hun gezinnen zich permanent in andere staten hadden gevestigd. Velen van hen, alsmede hun afstammelingen wilden zich in beginsel ook nationaliteitsrechtelijk integreren in het land van hun woonplaats, maar hadden moeite met het doorsnijden van de nationaliteitsrechtelijke banden met de staat van hun (voor)ouders.

Na lange onderhandelingen heeft dit er toe geleid, dat op 2 februari 1993 een Tweede Protocol behorend bij het Verdrag van 1963 ter ondertekening werd opgesteld.⁶ Het Protocol amendeert de uitgangspunten van het Verdrag van 1963 aanzienlijk. De nationaliteit van de oorspronkelijke staat zou in drie gevallen niet te hoeven worden verloren:

- a indien personen de nationaliteit van het land van hun woonplaats verwerven en zij in dat land zijn geboren of daar als minderjarige naar toe zijn gegaan;
- b indien personen de nationaliteit van hun echtgenoot verwerven;
- c indien minderjarige personen de nationaliteit van één van hun ouders verwerven, terwijl ze om de een of andere reden die nationaliteit niet bezitten.

Terwijl de experts die door de diverse Lidstaten van de Raad van Europa waren afgevaardigd om te beraadslagen over het zo-even vermelde Protocol, in Straatsburg over nationaliteitskwesties debatteerden, groeide de wens om algemene uitgangspunten van het nationaliteitsrecht in een apart Verdrag neer te leggen. Na totstandkoming van het Tweede Protocol kregen derhalve de door de Lidstaten afgevaardigde nationaliteitsrechtelijke experts de opdracht een nieuw Nationaliteitsverdrag uit te werken, hetgeen uiteindelijk leidde tot de totstandkoming van het Europese nationaliteitsverdrag van 1997.

Het ontwikkelen van een Verdrag met algemene uitgangspunten voor het nationaliteitsrecht werd bovendien ook van groot belang geacht voor de nieuwe democratieën in Midden- en Oost-Europa. Vele van die nieuwe democratische staten wensten adviezen van de Raad van Europa over ontwerpen voor een nieuw nationaliteitsrecht. Een algemeen nationaliteitsverdrag zou deze staten en met hen de landen van West-Europa enig houvast bieden.

2 De inhoud van het nieuwe nationaliteitsverdrag

Het Europees Verdrag inzake Nationaliteit begint met een omschrijving van de doelstelling van het Verdrag (art. 1) en met enkele definities van de in het Verdrag gehanteerde termen (art. 2). Daarna worden eerst een aantal algemene beginselen van nationaliteitsrecht geformuleerd (art. 3-5).

Voorop staat de autonomie van staten bij de regeling van hun nationaliteit; de nationaliteitsregeling van een staat moet worden aanvaard door andere staten, voorzover de regeling in overeenstemming is met volkenrechtelijke Verdragen, internationaal gewoonterecht en algemene rechtsbeginselen met betrekking tot de nationaliteit (art. 3). Vervolgens wordt vastgelegd, dat iedereen recht heeft op een nationaliteit, dat staatloosheid wordt vermeden, dat aan niemand willekeurig zijn nationaliteit zal worden ontnomen en dat een huwelijk geen invloed heeft op de nationaliteit van een der echtgenoten (art. 4). Een apart artikel is gewijd aan non-discriminatie. Nationaliteitswetgeving mag niet discrimineren naar geslacht, religie, ras, huidskleur of nationale of etnische origine. De vermelde beginselen zijn niet origineel. Zij zijn overgenomen uit diverse andere Verdragen. Een verdienste van het nieuwe Verdrag is evenwel, dat ze nu in onderlinge samenhang worden gepresenteerd.

Nieuw is wel de bepaling van art. 5 lid 2: Verdragsluitende staten zullen zich doen leiden door het beginsel van niet discriminatie van hun eigen onderdanen, ongeacht het feit of zij deze nationaliteit door geboorte bezitten of later hebben verkregen. Toegegeven zij echter, dat de onderhavige discriminatie niet echt wordt verboden: de staten zullen zich slechts door dit uitgangspunt 'laten leiden'. Niettemin is deze regel als leidraad van belang. Er zijn nog al wat staten waar de nationaliteitswetgeving op diverse plaatsen onderscheidt tussen oorspronkelijke burgers en zij die deze status op latere leeftijd door naturalisatie of uitoefening van een optierecht hebben verkregen.⁷ Een dergelijke distinctie dient te worden vermeden. Toelaatbaar is volgens art. 7 Verdrag evenwel, dat een nationaliteit wordt verloren, indien deze door bedrog of verzwijging van relevante feiten door naturalisatie of optie is verworven. Deze verliesgrond kan uit de aard der zaak uitsluitend worden toegepast op personen die de nationaliteit na de geboorte hebben verworven.⁸

Bij de ratificatie van het onderhavige Verdrag kunnen op ruime schaal voorbehouden worden gemaakt. Het is evenwel niet toegestaan voorbehouden te maken ten aanzien van de artikelen 1 tot en met 5, alsmede 18 tot en met 22. Dat gegeven onderstreept het belang dat aan de in deze artikelen verwoorde beginselen wordt gehecht.

Frans tekst, resp. 149 (Nederlandse vertaling). ETS 166, zie <http://conventions.coe.int/treaty/EN/cadreprincipal.htm>

3. Zie daarover de publicatie *Council of Europe achievements in the field of law, Nationality*, Strassbourg, September 2001.

4. ETS 43; Trb. 1964, 4; zie voorts Trb. 1996, 200.

5. Aangenomen op 27 mei 1977. Zie voor de tekst van deze resolutie Gerard-René de Groot, *Nationaliteitswetgeving*, serie Schuurman en Jordens deel 209, zevende druk, Zwolle 1994, 444, 445.

6. ETS 149; Trb. 1994, 265; zie ook Trb. 1996, 201. Voor Nederland in werking getreden op 20 augustus 1996. Door Rijkswet van 21 december 2000, Stb. 618 is de Rijkswet op het Nederlanderschap in overeenstemming gebracht met de strekking van het Tweede Protocol. De bedoelde veranderingen zullen vermoedelijk eind 2002 in werking treden.

7. Zo bijvoorbeeld de Spaanse wetgeving waar een onderscheid wordt gemaakt tussen 'españoles de origen' en andere Spanjaarden.

8. Even afgezien van personen die in het verlies delen omdat zij hun nationaliteit iure sanguinis afleiden van een persoon die op de vermelde wijze de nationaliteit heeft verworven.

Kernbepalingen van het nieuwe Verdrag zijn de art. 6-9, waarin regels betreffende de verwerving en het verlies van de nationaliteit worden gegeven. Voor het eerst is in een Verdrag een poging gedaan om aan te geven welke verwervingsgronden in het nationaliteitsrecht wenselijk zijn en welke verliesgronden acceptabel. De desbetreffende bepalingen zijn als bijlage bij dit artikel gevoegd. Hierna zal slechts op enkele onderdelen van de bedoelde artikelen nader worden ingegaan, omdat deze voor het Nederlandse nationaliteitsrecht gevolgen (zouden kunnen) hebben. Voor een gedetailleerde beschouwing over de art. 6-9 zij verwezen naar de in noot 2 vermelde publicaties.⁹

De art. 10-13 bevatten vervolgens procedurele voorschriften die met de nationaliteit te maken hebben. Verzoeken met betrekking tot de verwerving, het behoud, het verlies, de terugverwerving en bewijsstukken betreffende de nationaliteit moeten binnen redelijke tijd worden behandeld (art. 10). De beslissingen op deze verzoeken moeten schriftelijk worden gemotiveerd (art. 11); tegen deze beslissingen moet beroep mogelijk zijn (art. 12) en de tarieven voor de behandeling van verzoeken, alsmede voor het beroep mogen niet onredelijk zijn (art. 13). Voor vele staten - waaronder Nederland - mogen deze regels vanzelfsprekend zijn. Deze regels worden echter zeker niet in alle Europese staten in acht genomen.

De nieuwe overeenkomst wijdt vier artikelen (art. 14-17) aan de meervoudige nationaliteit. De desbetreffende artikelen manifesteren de aarzende houding die ook blijkt uit het Tweede Protocol bij het Verdrag van 1963: Staten mogen de meervoudige nationaliteit bestrijden, maar zouden dit eigenlijk niet in alle gevallen moeten doen. Doelstelling bij de formulering van de art. 14-17 is overduidelijk geweest, dat de inhoud van deze artikelen voor geen enkele staat een obstakel mag zijn om het nieuwe Verdrag te ratificeren. Het is overigens zo, dat de art. 14-17 zo zijn geformuleerd dat Staten die Partij zijn bij het Verdrag van 1963 het nieuwe Verdrag zondermeer kunnen ratificeren, echter ook Staten die mordicus tegen het Verdrag van 1963 zijn, kunnen zulks zonder enig bezwaar doen. Met andere woorden: wat betreft de problematiek van de meervoudige nationaliteit worden zowel de kool als de geit gespaard.

De art. 18-20 betreffen de beginselen die in het oog gehouden moeten worden ingeval van staten-succesie. De artikelen zijn met name opgenomen met het oog op de moeilijkheden die ontstonden op nationaliteitsrechtelijk gebied na het uiteenvallen van de Sovjet Unie, Joegoslavië en Tsjechoslowakije. Nogal wat personen zijn daarbij nationaliteitsrechtelijk tussen de wal en de diverse schepen en bootjes gevallen. De regels over nationaliteitsrechtelijke kwesties in geval van statenopvolging zijn trouwens rijkelijk vaag. Aan concretere regels wordt zowel

binnen de schoot van de Raad van Europa¹⁰ als in het kader van de Verenigde Naties¹¹ gewerkt.

Nadat de art. 21 en 22 gewijd zijn aan problemen van militaire dienst in geval van dubbele nationaliteit, gaan de art. 23 en 24 over samenwerking van staten op het gebied van het nationaliteitsrecht, in het bijzonder met betrekking tot de uitwisseling van informatie. Tenslotte bevat het Verdrag enkele artikelen betreffende mogelijke voorbehouden, in werking treding, toetreding e.d. (art. 25-32).

Wat betreft de voorbehouden werd boven reeds opgemerkt, dat deze toegestaan zijn mits ze niet de artikelen 1-5 of 18-22 betreffen. De voorbehouden dienen bovendien slechts te worden gemaakt, zolang ze nodig zijn. Art. 29 lid 3, eerste zin stelt dienomtrent: 'Een Staat die overeenkomstig het eerste lid een of meer voorbehouden heeft gemaakt, onderzoekt de mogelijkheid om deze geheel of gedeeltelijk in te trekken zodra de omstandigheden dat toelaten.' Het ligt voor de hand om aan te nemen, dat Staten regelmatig dienen te rapporteren over de stand van zaken. Dit ligt ook in de lijn van art. 23, waarin het eerste lid, aanhef en sub b voorschrijft: 'Met het oog op de vergemakkelijking van de samenwerking tussen de Staten die Partij zijn, verschaffen hun bevoegde autoriteiten: b. elkaar op verzoek informatie over hun nationale wetgeving inzake nationaliteit en over ontwikkelingen met betrekking tot de toepassing van het Verdrag.' Het tweede lid vervolgt: 'De Staten die Partij zijn werken onderling en met de andere Lid-staten van de Raad van Europa samen in het kader van het desbetreffende intergouvernementele orgaan van de Raad van Europa om alle relevante problemen aan te pakken en de gestage ontwikkeling van rechtsbeginselen en de rechtspraktijk inzake nationaliteit en daarmee verband houdende zaken te bevorderen.' De Staten blijven derhalve - ondanks eventueel gemaakte voorbehouden - met elkaar in gesprek op weg naar volledige acceptatie van de normen van het Europees Verdrag.

3 Op weg naar populariteit

Het is waarschijnlijk dat het Europees Verdrag inzake Nationaliteit een populair verdrag wordt. Het is inmiddels (stand 9 januari 2002) door een zevental staten geratificeerd en door nog eens vijftien andere staten ondertekend.

De eerste drie staten die tot ratificatie overgingen waren Slowakije (27 mei 1998), Oostenrijk (17 september 1998) en Moldavië (30 november 1999). Door de ratificatie door Moldavië trad het Verdrag in werking op 1 maart 2000. Vervolgens ratificeerden Nederland (21 maart 2001), Zweden (28 juni 2001), Portugal (15 oktober 2001) en Hongarije (21 november 2001). Diverse andere ratificaties zitten in de pen. In Denemarken heeft het parlement reeds in het

9. Zie voor rechtsvergelijkende beschouwingen over art. 6 en 7: Gerard-René de Groot, *Conditions for acquisition of nationality by operation of law or by lodging a declaration of option*, Report for the Second European Conference on Nationality, Council of Europe, Strasbourg, 8 October 2001; Gerard-René de Groot, 'Loss of nationality, A Critical Inventory', in: David A. Martin/ Kay Hailbronner, *Rights and Duties of Dual Nationals: Evolution and Prospects*, Kluwer Law International, The Hague/ London/ Boston 2002 (chapter 2); Andrew Walmsley, *The acquisition of nationality through naturalisation, An assessment of European legislation*, Report for the Second European Conference on Nationality, Council of Europe, Strasbourg, 8 October 2001.

10. Zie Recommendation No. R (99) 18 of the Committee of Ministers on the avoidance and the reduction of statelessness, alsmede de conclusies van de Tweede Europese Conferentie over Nationaliteitsrecht (8/9 oktober 2001).

11. In de 54ste zitting van de Algemene Vergadering op 9 december 1999 is men in beginsel accoord gegaan met de tekst van 'Draft articles on nationality of natural persons in relation to the succession of States.'

jaar 1998 toestemming tot ratificatie gegeven.¹² De Faeröer-eilanden leveren echter kennelijk nog enkele moeilijkheden op, alvorens tot daadwerkelijke ratificatie kan worden overgegaan. In Duitsland heeft het kabinet in september 2001 eveneens besloten om de ratificatie aan het parlement voor te stellen.

Van groot belang is uiteraard te weten welke voorbehouden bij de diverse ratificaties zijn gemaakt. Pas deze geven de ratificaties echt profiel en diepgang. Slowakije, Zweden en Portugal ratificeerden zonder enig voorbehoud te maken. Oostenrijk kwam echter met een hele waslijst met voorbehouden. Ik wil op deze plaats niet te gedetailleerd op de door Oostenrijk gemaakte voorbehouden ingaan. Men kan zich echter niet aan de indruk onttrekken dat dit land zorgvuldig het Europees Verdrag naast de nationale nationaliteitswetgeving heeft gelegd om vervolgens op alle punten waar een afwijking werd geconstateerd een voorbehoud te maken. Enthousiast kan men over deze aanpak niet zijn, tenzij Oostenrijk voornemens is in de naaste toekomst de opgestelde waslijst ook te gebruiken als boodschappenlijst voor de nationale wetgever en dus peu à peu de nationaliteitswetgeving aanpast.

Moldavië kwam ook met diverse voorbehouden, die - dunkt me - ten dele op een misverstand berusten. Zo hebben enkele voorbehouden betrekking op onderdelen van art. 7 (toegestane verliesgronden), die door Moldavië niet worden gebruikt. Art. 7 staat evenwel bepaalde verliesgronden toe en verplicht staten geenszins alle vermelde gronden te gebruiken. Het wil me derhalve voorkomen dat Moldavië de gemaakte voorbehouden zondermeer kan intrekken. Een voorbehoud met betrekking tot art. 6 lid 4 sub g Verdrag had slechts een overgangsrechtelijk karakter en kan - naar ik heb begrepen - inmiddels ook in de prullenbak: de wetgeving is aangepast.

Hongarije heeft enkele voorbehouden gemaakt ten aanzien van procedurele regels: zij willen zich er - vooralsnog - niet toe verplichten om afwijzingen van naturalisatieverzoeken schriftelijk te motiveren en beroep tegen afwijzing mogelijk te maken.

En wat heeft Nederland gedaan? Ons land heeft geen voorbehoud gemaakt, maar wel een verklaring afgelegd met betrekking tot de nationaliteitsrechtelijke positie van kinderen wier ouders een verklaring van afstand afleggen. De desbetreffende interpretatieve verklaring heeft mijns inziens wellicht het karakter van een voorbehoud. Hierna zal ik daarop nader ingaan.

4 Consequenties van het Europees Verdrag voor het Nederlandse nationaliteitsrecht

Nu Nederland tot ratificatie is overgegaan, zal uiteraard moeten worden nagegaan in hoeverre

onze nationale wetgeving voldoet aan de eisen van de nieuwe conventie en wel in het bijzonder aan de eisen van art. 3-13. Daarbij doet zich een complicatie voor: het Nederlandse nationaliteitsrecht is in beweging. Door Rijkswet van 21 december 2000, Stb. 618 is de Rijkswet op het Nederlanderschap ingrijpend gewijzigd. De desbetreffende wijzigingen zijn evenwel nog niet in werking getreden. Dat zal waarschijnlijk pas eind 2002 gebeuren.¹³ Het Europees Verdrag is evenwel reeds vanaf 1 juli 2001 voor Nederland verbindend.

Het is derhalve nodig om na te gaan, in hoeverre het huidige Nederlandse nationaliteitsrecht in overeenstemming is met de regels van het Verdrag, maar ook om te bezien hoe het nieuwe recht zich ten opzichte van het Verdrag verhoudt. Zoals we dadelijk zullen constateren, zijn er relatief weinig pijnpunten. Dit geldt met name ook voor het nieuwe Nederlandse nationaliteitsrecht. Enkele mogelijk spanningspunten in het nieuwe recht zijn trouwens gedurende de parlementaire behandeling weggenomen via wijzigingen van het wetsontwerp dat uiteindelijk tot de Rijkswet van 21 december 2000 leidde.

Hierna zal worden ingegaan op die regelingen van huidig of toekomstig Nederlands nationaliteitsrecht, die vragen oproepen in het perspectief van het Europees verdrag. De bespreking volgt de ordening van de Rijkswet op het Nederlanderschap. Per artikel wordt zowel het huidig als het toekomstig recht onder de loep genomen.

4. 1 Artikel 8 Rwn

Art. 6 lid 4 Verdrag schrijft voor dat een Staat 'g. staatloze personen en erkende vluchtelingen die hun wettige en gewone verblijf hebben op zijn grondgebied' een geprivilegieerde positie moet geven, als deze personen de nationaliteit van hun verblijfsland willen verwerven. Naar huidig recht kunnen staatlozen en vluchtelingen niet zondermeer sneller worden genaturaliseerd dan andere vreemdelingen. De Rijkswet van 21 december 2000 verkort in art. 8 lid 1 sub 3 de verblijfsseis voor deze categorieën. Deze gunstige behandeling is door de inwerkingtreding van de nieuwe Vreemdelingenwet echter weer vervallen voor vluchtelingen.¹⁴ Dit is spijtig. Dit geldt temeer, nu de verplichting om de naturalisatie van staatlozen en vluchtelingen te bevorderen niet slechts in het nieuwe Verdrag staat, maar ook reeds voortvloeit uit andere voor Nederland reeds geldende volkenrechtelijke verplichtingen. Voor vluchtelingen zij gewezen op art. 34 Verdrag betreffende de status van vluchtelingen,¹⁵ voor staatlozen op art. 32 Verdrag betreffende de status van staatlozen.¹⁶ Beide artikelen verplichten tot het vergemakkelijken van naturalisatie en bepalen vervolgens:

'Zij zullen in het bijzonder er naar streven de naturalisatieprocedure te bespoedigen en

12. Wet Nr. 1018 van 23 december 1998.

13. Er zij op gewezen dat op 9 oktober 2001 wetsontwerp 28 039 (R 1702) bij de kamer is ingediend om nog diverse technische wijzigingen aan te brengen in de Rijkswet op het Nederlanderschap en in de Rijkswet van 21 december 2000. Ook die wijzigingen zullen - naar het zich laat aanzien - eind 2002 in werking treden.

14. Art. 1A Rijkswet van 21 december 2000, Stb. 618.

15. Genève 28 juli 1951, Trb. 1954, 88, dat voor Nederland werd goedgekeurd door Wet van 22 maart 1956, Stb. 137 en voor ons land op 1 augustus 1956 in werking trad.

de tarieven en kosten van deze procedure zoveel mogelijk te verminderen.'

4. 2 Artikel 14 Rwn

Art. 7 Verdrag laat toe, dat in sommige gevallen een nationaliteit wordt verloren. Zulks mag ondermeer: 'f. wanneer tijdens de minderjarigheid van een kind wordt vastgesteld dat niet meer wordt voldaan aan de in de nationale wetgeving vastgestelde voorwaarden die hebben geleid tot de verkrijging van rechtswege van de nationaliteit van de Staat die Partij is.'

Een dergelijke verliesgrond treffen we in Nederland aan in art. 14 lid 1 Rwn. Het desbetreffende verlies is naar huidig Nederlands recht echter niet beperkt tot gevallen, waarin de desbetreffende voorwaarden voor verwerving van de nationaliteit wegvallen gedurende de minderjarigheid van betrokkene. Dat levert strijd met het Europees Verdrag op. In de nieuwe tekst van art. 14 conform de wijzigingen aangebracht door de Rijkswet van 21 december 2001 komt de corresponderende verliesgrond voor in art. 14 lid 2. Mede in het licht van het Europees Verdrag is de werking van die verliesgrond beperkt tot minderjarigen. De beperking heeft volgens overgangsbepaling art. III terugwerkende kracht tot 1 januari 1985. Dat is goed nieuws. Maar die terugwerkende kracht is in beginsel pas een feit zodra de wetswijziging van 2000 ook daadwerkelijk in werking treedt en juist dat laatste laat op zich wachten. Nu echter kan worden geconstateerd dat de beperking tot minderjarigen wordt voorgeschreven door het Europees Verdrag moet die beperking reeds vanaf 1 juli 2001 in de bepaling van art. 14 lid 1 worden gelezen. Het achteraf schrappen van de werking voor meerderjarigen voor de periode 1985-1 juli 2001 wordt dan ultimo 2002 gerealiseerd.

4. 3 Artikel 15 sub c Rwn

In art. 15 zijn de bepalingen sub c en sub d enigszins problematisch in het licht van het Europees verdrag.

Art. 7 lid 1 sub e Europees Verdrag staat toe, dat een Staat bepaalt dat de nationaliteit wordt verloren, in geval van:

'het ontbreken van een effectieve band tussen de Staat die Partij is, en een onderdaan die zijn gewone verblijf in het buitenland heeft'.

In het Nederlandse nationaliteitsrecht correspondeert deze bepaling met art. 15 lid 1 sub c Rwn: het Nederlanderschap wordt verloren door de buiten Nederland geboren persoon die als meerderjarige een ononderbroken periode van tien jaren woonachtig is in het land waar hij geboren is en waarvan hij tevens de nationaliteit bezit.¹⁷ Het verlies treedt van rechtswege in. Er bestaat geen mogelijkheid om een verlengingsverklaring af te leggen of aan te tonen dat men desondanks een 'genuine link' met Nederland heeft behouden. Verlies van het Nederlanderschap kan slechts worden voorkomen door uit het land van geboorte te emigreren.

Het is de vraag, of de strenge Nederlandse constructie in overeenstemming is met het Europees Verdrag inzake Nationaliteit. Het toelichtend rapport op het Verdrag stelt namelijk:

'It is presumed that the State concerned will have taken all reasonable measures to ensure that this information is communicated to the persons concerned.'

Naar Nederlands recht heeft het verschaffen van informatie aan betrokkenen niet zo vreselijk veel zin: het alternatief voor verlies van het Nederlanderschap is meestal immers slechts emigratie. Grotere aarzelingen over de Nederlandse regeling komen echter op bij de volgende regels uit het toelichtend rapport:

'Possible evidence of the lack of a genuine link may in particular be the omission of one of the following steps taken with the competent authorities of the State Party concerned: i. registration; ii. application for identity or travel documents; iii. declaration expressing the desire to conserve the nationality of the State Party.'

Als een persoon wiens Nederlanderschap bedreigt wordt door het zwaard van Damocles in de gestalte van art. 15 sub c zich laat registreren op de Nederlandse ambassade, een Nederlands paspoort heeft of een mededeelt echt Nederlander te willen blijven, wordt zijn Nederlanderschap niettemin verloren indien de vereisten van sub c zijn vervuld. Het is derhalve ten zeerste twijfelachtig of de Nederlandse regeling in overeenstemming is met het Europees Verdrag.

Het toelichtend rapport vervolgt met de opmerking: 'sub-paragraph e also has to be interpreted in the light of:

- the definition of nationality as a legal bond between an individual and a State (Article 2, paragraph a),
- the prohibition of the arbitrary deprivation of nationality (Article 4, paragraph c),
- the possibility of excluding children born outside the territory from acquiring the nationality ex lege of one parent (Article 6, paragraph 1.a) and
- the right to an administrative or judicial review (Article 12).'

Het is duidelijk, dat rechterlijke controle van de conclusie dat geen 'genuine link' meer bestaat mogelijk moet zijn. Maar brengt dat in het licht van het bovenstaande betoog niet ook met zich mee, dat een rechter de mogelijkheid heeft om tot de conclusie te komen, dat een persoon toch nog een 'genuine link' met Nederland heeft, ondanks het feit dat de criteria van art. 15 sub c zijn vervuld? Ik neig er toe om die vraag bevestigend te beantwoorden en dat antwoord heeft belangrijke consequenties.

Op het eerste gezicht lijkt de constatering dat art. 15 sub c problematisch is in het licht van

16. New York 28 september 1954, Trb. 1957, 22; dit Verdrag werd goedgekeurd door Rijkswet van 13 december 1961, Stb. 468 en trad voor Nederland in werking op 11 juli 1962.

17. Uitgezonderd zijn zij die in Nederlandse staatsdienst zijn of gehuwd zijn met een persoon die in dienst is van de Nederlandse overheid.

het Europees Verdrag niet zo vreselijk interessant te zijn. De Rijkswet van 21 december 2000 heeft namelijk de desbetreffende regeling ingrijpend gewijzigd. In deze context is met name van belang, dat volgens de nieuwe regeling de verstrekking van een Nederlands paspoort of een verklaring van bezit van het Nederlanderschap de vervaltbepaling voor tien jaren opschort. Het Nederlanderschap zal dus voortaan weer kunnen worden verlengd. De nieuwe regeling is mijns inziens juist derhalve in overeenstemming met het Europees Verdrag. Degenen die in het recente verleden hun Nederlanderschap hebben verloren ex art. 15 sub c en op het moment van verlies in het bezit waren van een na 1 januari 1990 afgegeven Nederlands paspoort of een verklaring van het bezit van het Nederlanderschap hebben inmiddels de Nederlandse nationaliteit weer met terugwerkende kracht terug gekregen door de werking van de reeds op 1 februari 2001 in werking getreden overgangsbepaling van art. V lid 2.¹⁸ Anderen wier Nederlanderschap de dupe is geworden van de werking van het bepaalde sub c kunnen na de in werking treding van de Rijkswet van 21 december 2000 terugopteren voor het Nederlanderschap. Onder omstandigheden heeft een dergelijke terugverwerving door optieverklaring overigens wel tot gevolg dat hun andere nationaliteit daardoor wordt verloren indien de andere Staat vrijwillige verwerving van een vreemde nationaliteit als verliesgrond kent.

Als de Rijkswet van 21 december 2000 in werking zou zijn getreden voor of op het moment dat het Europees verdrag inzake Nationaliteit voor Nederland bindend werd, zou er wat betreft art. 15 sub c geen vuiltje aan de lucht zijn geweest. Het heeft echter niet zo mogen zijn. Derhalve is de constatering dat de strenge uitwerking van het nu nog geldende art. 15 sub c op gespannen voet staat met het Europees Verdrag van belang. Bovendien kunnen we vaststellen dat de nadelen van deze strenge bepaling niet geheel worden gecompenseerd door een later uit te oefenen retro-optierecht: het Nederlander-schap kan worden verloren in gevallen waar-in het Verdrag dit wellicht niet toestaat, terwijl de retro-optie soms verlies van de andere nationaliteit tot gevolg heeft.

In het licht van het Europees Verdrag is echter denkbaar dat een rechter in een concreet geval ondanks het op of na 1 juli 2001 vervuld zijn van de voorwaarden van art. 15 sub c kan vaststellen, dat een persoon zijn Nederlanderschap niet heeft verloren, daar nog evident een 'genuine link' met Nederland bestaat.

4. 4 Artikel 15 sub d Rwn

Volgens art. 7 van het nieuwe Verdrag mag de nationaliteit ook worden verloren in geval van 'b. verkrijging van de nationaliteit van de Staat die Partij is door middel van aan de aanvrager

toe te schrijven bedrieglijk gedrag, valse informatie of verzwijging van enig relevant feit.'

Naar huidig recht kent Nederland een dergelijke verliesgrond niet; naar toekomstig Nederlands recht voorziet art. 14 lid 1 in de mogelijkheid om het Nederlanderschap aan iemand te ontnemen wegens bedrog of verzwijging van relevante feiten gedurende de naturalisatie- of optieprocedure.

Enigszins in de buurt komt echter ook de verliesbepaling van het huidige en toekomstige art. 15 sub d: een naturalisatie kan ongedaan worden gemaakt, indien iemand de belofte na naturalisatie tot Nederlander al het mogelijke te doen om zijn oude nationaliteit te verliezen, niet nakomt. Het is echter dubieus, of die verliesgrond wel door de onderhavige Verdragsbepaling wordt gedekt. Het niet nakomen van een belofte is mijns inziens geen bedrieglijk gedrag en kan evenmin worden gekwalificeerd als valse informatie of verzwijging van een relevant feit. Het kan immers heel wel zijn, dat men oprecht belooft om afstand te doen van de oude nationaliteit, maar om de een of andere reden later toch terugkomt op dit voornemen. Van een 'reservatio mentalis' ten tijde van het doen van de belofte is dan geen sprake, hoezeer men een dergelijk terugkomen op een gedane belofte moraliter ook mag afkeuren onder referte aan het adagium 'belofte maakt schuld'. Opmerkelijk is echter wel, dat in de toelichting op de geciteerde Verdragsbepaling te lezen valt: 'Als een persoon de nationaliteit van een Staat die Partij is bijvoorbeeld verkrijgt onder de voorwaarde dat hij vervolgens afziet van zijn oorspronkelijke nationaliteit, en hij dit dan niet vrijwillig doet, dan is de Staat die Partij is gerechtigd te voorzien in het verlies van zijn nationaliteit.'

Deze toelichting is niet te rijmen met de tekst van de onderhavige Verdragsbepaling. Indien men het niet doen van afstand na naturalisatie had willen formuleren als toegestane verliesgrond, had zulks in de tekst van het Verdrag moeten worden opgenomen. Nu zulks niet is gebeurd, is een dergelijke verliesgrond dubieus.

Hoe kijken andere Staten aan tegen deze problematiek? Laten we voorop stellen, dat de onderhavige verliesbepaling zeer zelden voorkomt. Een soortgelijke verliesgrond ken ik uitsluitend uit de Oostenrijkse nationaliteitswetgeving (Par. 34 Oostenrijkse nationaliteitswet). Nu werd boven al aangegeven, dat Oostenrijk een van de landen is die het Europees verdrag reeds eerder dan Nederland ratificeerden. Wordt Oostenrijk daarom nu met eenzelfde probleem geconfronteerd als Nederland met betrekking tot art. 15 sub d? Het antwoord luidt ontkennend: Oostenrijk heeft namelijk uitdrukkelijk met het oog op handhaving van de verliesgrond van Par. 34 een voorbehoud gemaakt:

18. Niet geheel duidelijk is overigens, of deze gunstige behandeling van paspoort bezittende Nederlanders ook geldt voor degenen die hun Nederlanderschap verliezen door de werking van art. 15 sub c na 1 februari 2001 maar voor de in werking treding van de rest van de Rijkswet van 21 december 2000 in eind 2002.

'Austria declares to retain the right to deprive a national of its nationality if:

- 1 he acquired the nationality more than two years ago either through naturalization or the extension of naturalization under Law on Nationality of 1985 as amended;
- 2 neither Section 10, paragraph 4, nor Section 16, paragraph 2, nor Section 17, paragraph 4, of the Law on Nationality 1985 as amended were applied;
- 3 on the day of naturalization (extension of naturalization) he was not a refugee as defined in the Convention of 28 July 1951 or the Protocol relating to the legal Status of refugee of 31 January 1967, and
- 4 despite the acquisition of its nationality he has retained a foreign nationality for reasons he is accountable for.'

Hieruit volgt dat althans de Oostenrijkse regering meent dat een verliesgrond als de onderhavige niet houdbaar is in perspectief van het Europees Verdrag. De Nederlandse regering deelt die opinie kennelijk niet, daar anders het zij tot het schrappen van art. 15 sub d was overgegaan of een voorbehoud was geformuleerd. Ontnemingen van het Nederlanderschap ex art. 15 sub d staan nu na 1 juli 2001 op de tocht. Slechts de rechter zal kunnen uitmaken, of de Nederlandse bepaling nu wel of niet te rijmen is met het Europees Verdrag. Gezien het grote belang van deze kwestie en het toegenomen 'gebruik' van art. 15 sub d door de overheid zal jurisprudentie vermoedelijk niet lang op zich laten wachten.

4. 5 Artikel 16 RwN

Lid 2 van art. 7 Verdrag bepaalt, dat een Verdragsluitende Staat kan voorzien in het verlies van zijn nationaliteit door kinderen wier ouders die nationaliteit verliezen, behoudens in gevallen als bedoeld onder c en d van het eerste lid (d.w.z. in geval van verlies wegens vrijwillige militaire dienst of wegens spionage-achtige activiteiten). De kinderen verliezen die nationaliteit echter niet indien een van beide ouders deze behoudt. Nederland kent slechts verliesgronden die overeenkomen met het bepaalde in art. 7 sub a, e, f en g Verdrag. Indien de verliesgronden a (art. 15 sub a RWN) en e (art. 15 sub c RWN) optreden hebben ze ingevolge art. 16 lid 1 sub c RWN ook gevolgen voor de kinderen van betrokkenen. Voor de verliesgronden f (art. 14 RWN) en g (art. 16 lid 1 sub a RWN) staat niet in de RWN dat dit consequenties voor de afstammelingen van betrokkenen heeft. Al met al wil het mij voorkomen, dat de meeste verliesgronden van art. 16 RWN door art. 7 Verdrag worden toegestaan.

Problematisch is evenwel mogelijk verlies in geval van erkenning of wettiging zoals voorzien in art. 16 lid 1 sub a RWN, welke bepaling door de Rijkswet van 21 december 2000 is

gehandhaafd. Art. 7 lid 1 sub g Verdrag vermeldt namelijk slechts verlies in geval van adoptie door een vreemdeling. Nu zal in verreweg de meeste gevallen waarin een kind door een buitenlander wordt erkend of gewettigd en daardoor zijn nationaliteit verwerft, het Nederlanderschap niet verloren gaan omdat dit Nederlanderschap aan de Nederlandse moeder is ontleend en deze nog leeft. Statistisch gezien hoeven we geen grote rampen verwachten. Maar er zijn gevallen denkbaar waarin het Nederlanderschap van een door een buitenlander erkend of gewettigd kind niettemin verloren gaat op grond van art. 16 lid 1 sub a. Het wil me voorkomen dat in dergelijke gevallen zo'n verlies niet door enige bepaling van art. 7 Europees Verdrag wordt gedekt en derhalve incompatibel met voor Nederland sinds 1 juli 2001 bestaande verdragsverplichtingen is.

Eveneens problematisch in het perspectief van het Verdrag is het feit, dat volgens art. 16 lid 1 sub c RWN het doen van afstand van het Nederlanderschap door ouders tot gevolg kan hebben, dat ook hun kinderen het Nederlanderschap verliezen. Het verlies van de nationaliteit op initiatief van een individu regelt het Verdrag namelijk in een apart art. 8. Elke Verdragsluitende Staat moet toestaan dat personen afstand doen van hun nationaliteit, mits zij daardoor niet staatloos worden. Zij mogen echter bepalen dat uitsluitend onderdanen die hun gewone verblijf in het buitenland hebben, afstand mogen doen. Nederland laat voor bipatriden echter steeds toe, dat afstand van het Nederlanderschap wordt gedaan. Opmerkelijk is, dat in art. 8 in het geheel niets wordt gezegd over consequenties van afstand voor de nationaliteit van kinderen. Dit valt des te meer op daar art. 7 lid 2 van het Verdrag voor de verliesgronden van art. 7 lid 1 precies aangeeft, welke gronden van verlies van de nationaliteit ook gevolgen mogen hebben voor de kinderen van degene die door het verlies van de nationaliteit worden getroffen. Art. 8 zwijgt daarover in alle talen. Het ligt daarom voor de hand om te concluderen, dat afstand van het Nederlanderschap door een ouder in het licht van het Verdrag geen gevolgen mag hebben voor minderjarige kinderen. Het toelichtend rapport zwijgt over deze problematiek. Het is hier op zijn plaats om te onderstrepen dat er goede redenen kunnen zijn om afstand van een nationaliteit door een ouder geen effecten te laten hebben voor de nationaliteit van hun kinderen. Kortgehalve verwijs ik naar mijn betoog in *Migrantenrecht* 1998, blz. 115, 116 en *Migrantenrecht* 1999, blz. 21.

De Nederlandse regering is kennelijk een andere mening toegedaan. Ter gelegenheid van de ratificatie van het verdrag heeft Nederland de volgende verklaring afgelegd:

'With regard to Article 7, paragraph 2, of the Convention, the Kingdom of the Netherlands declares this provision to include the

loss of the Dutch nationality by a child whose parents renounce the Dutch nationality as referred to in Article 8 of the Convention'.

Onderstreept zij dat het hier om een interpretatieve verklaring gaat en niet om een voorbehoud. Art. 29 lid 3 dat verplicht tot de studie van de mogelijkheid om tot intrekking van een voorbehoud in te gaan, is derhalve formeel niet van toepassing. Met de gemaakte verklaring ben ik niet gelukkig.¹⁹ Het treuren over gemorste melk is echter niet zinvol. Andere partijen bij het Europees Verdrag hebben niet geprotesteerd tegen de door Nederland afgelegde verklaring: de Nederlandse uitleg is in zoverre - dunkt me - een *fait accompli* waarmee bij uitleg van het Verdrag rekening moet worden gehouden. Overigens heeft de verklaring wel bewerkstelligt, dat in Straatsburg aandacht is gevraagd voor de positie van het kind in het nationaliteitsrecht. Het is buitengewoon belangrijk dat die positie rechtsvergelijkend

strengere regel van art. 1 van het Verdrag van 1963 dat vrijwillig verwerven van een nieuwe nationaliteit verlies van de oude bewerkstelligt, is niet meer 'zeitgemäß'. Zulks blijkt uit het Tweede Protocol en uit de wijzigingen die door de Rijkswet van 21 december 2000 zijn aangebracht in de Rijkswet op het Nederlanderschap. De nieuwe genuanceerde benadering geldt vanuit Nederlands perspectief in verhouding tot alle landen behalve landen die wel partij zijn bij het eerste hoofdstuk van het Verdrag van 1963 maar niet het Tweede Protocol hebben geratificeerd. Wordt het niet tijd om dezelfde lijn te trekken naar alle landen toe?

Een moeilijkheid zit hem echter in de regels van het tweede hoofdstuk van het Verdrag van 1963 betreffende voorkoming van dubbele militaire dienst in geval van meervoudige nationaliteit. De regels van dat tweede hoofdstuk worden weliswaar (inclusief aanvullingen aangebracht door het Eerste Protocol van 27 november 1977)²⁰ herhaald in de art. 21 en 22

De totstandkoming en populariteit van het Europees verdrag inzake nationaliteit zijn belangrijk voor een voortschrijdende harmonisatie van het nationaliteitsrecht in Europa.

wordt onderzocht, in kaart wordt gebracht en wordt geëvalueerd. Een dergelijke evaluatie zal bouwstenen kunnen aanreiken voor nieuwe internationale rechtsinstrumenten, in de vorm van aanbevelingen of wellicht zelfs een protocol behorend bij het Europees Verdrag.

5 Verhouding met Verdrag van 1963

Het nieuwe Verdrag is neutraal met betrekking tot de problematiek van de dubbele nationaliteit. Boven werd daarop reeds gewezen. In beginsel kan een Staat zowel partij zijn bij het Verdrag van 1963 als bij het Europees verdrag van 1997. Intussen is het historisch echter wel zo, dat de aanzet tot het nieuwe Verdrag juist een discussie was over de wenselijkheid om het Verdrag van 1963 te herzien. Uit die discussie is het Tweede Protocol van 1993 voortgekomen en in het verlengde daarvan ontstond het verdrag van 1997. Boven werd in paragraaf 1 reeds ingegaan op deze achtergrond. In het Verdrag van 1997 werd echter geen enkele belangrijke knoop betreffende de problematiek van de meervoudige nationaliteit doorgehaakt.

Tot nog toe hebben drie staten die partij waren bij het verdrag van 1963 het nieuwe Verdrag geratificeerd. Oostenrijk is partij bij Verdrag van 1963 gebleven, Nederland ook. Zweden heeft het Verdrag van 1963 echter opgezegd. Duitsland gaat naar verluidt hetzelfde doen.

Zou ook Nederland wellicht moeten overwegen om het Verdrag van 1963 op te zeggen? Daar zijn goede redenen voor aan te voeren. De

van het Verdrag uit 1997, maar opzegging van het Verdrag van 1963 zou kunnen bewerkstelligen dat regelingen die in verhouding tot sommige landen bestaan met betrekking tot voorkoming van militaire dienstplicht (tijdelijk) komen weg te vallen. Met name deze overweging heeft Nederland er tot nog toe van weerhouden om met het Verdrag van 1963 te kapen. Zweden en kennelijk ook Duitsland hebben voor een meer principiële beslissing gekozen. Naar ik heb begrepen proberen beide landen evenwel door middel van diplomatieke briefwisselingen de regelingen ter voorkoming van dubbele militaire dienst ook na opzegging van het Verdrag van 1963 te continueren in de voorhouding tot de Staten die thans gebonden zijn door het tweede hoofdstuk van dat op te zeggen Verdrag. Het komt me voor dat Nederland zou moeten overwegen dat voorbeeld te volgen.

6 De toekomst

De totstandkoming en populariteit van het Europees verdrag inzake nationaliteit zijn belangrijk voor een voortschrijdende harmonisatie van het nationaliteitsrecht in Europa. Van belang is voorts dat de Raad van Europa voornemens is om zeer actief te blijven op het gebied van het nationaliteitsrecht door het opstellen van aanbevelingen, protocollen en andere internationale instrumenten waarin nadere regels op het gebied van het nationaliteitsrecht worden uitgewerkt.

Een eerste resultaat van deze verdere actie is aanbeveling No. R (99) 18 van het Comité van

19. Zie G.R. de Groot, *Migrantenrecht* 1999, 21. Tegen een voorbehoud of verklaring was eveneens de Staatscommissie voor het internationaal privaatrecht in een advies over de voorgenomen ratificatie van het Europees Verdrag gegeven op 27 maart 1999.

20. ETS 95; *Trb.* 1981, 45, 1981, 76.

Ministers van de Raad van Europa over de vermijding en vermindering van staatloosheid ('the avoidance and the reduction of statelessness').

Teneinde ervaringen met betrekking tot het Europees Verdrag inzake nationaliteit uit te wisselen en ideeën voor verdere activiteiten op te doen heeft de Raad van Europa het initiatief genomen om tweejaarlijks een European Conference on Nationality te organiseren. De eerste conferentie vond in oktober 1999 plaats, d.w.z. twee jaren nadat het Europees Verdrag werd gesloten. De tweede conferentie vond 8 en 9 oktober 2001 plaats.

De rapporten die op de eerste conferentie werden gepresenteerd kunnen op Internet worden geraadpleegd, het programma voor de tweede conferentie eveneens. Op basis van de tijdens de tweede conferentie gepresenteerde rapporten werd door het secretariaat 'conclusies' opgesteld, die een kijkje in Straatsburgse keuken veroorloven:

'The participants of the Conference, having discussed the various topics introduced by the rapporteurs, called on the Council of Europe, through its Committee of Experts on Nationality (CJ-NA), to take account of the discussions at this Conference and in particular to:

1. Develop the principles and rules of the European Convention on Nationality with regard to:
 - conditions for the acquisition of nation-

ality (in particular issues of residence, family ties, children's rights and adoption),

- the question of the right to a given nationality and
- statelessness in particular relating to State succession.

2. Pay particular attention in its future work to:

- the relationship between integration and acquisition of nationality,
- the question of when distinctions in the field of nationality law might amount to discrimination,
- the effect of other aspects of human rights issues on nationality matters.

3. Consider the regulation, at a national, bilateral and multilateral level of problems arising from:

- nationality in relation to State succession,
- multiple nationality.'

De zo-even weergegeven conclusies werden overigens niet door middel van stemming door de deelnemers aan de tweede conferentie aangenomen. Niet dat deze dat niet zouden hebben gewild, maar er was geen gelegenheid meer toe. Tegen het einde van de tweede dag van de conferentie werden de aanwezigen in de Raad van Europa opgeschrikt door een bomalarm. Na de gebeurtenissen van de 11de september was er reden toe om dat alarm serieus te nemen. De conferentie eindigde daarom nogal informeel in het tegenover de gebouwen van de Raad van Europa liggende park. |